

ARTYKUŁY

Funkcja dowodowa przesyłki niejawnie nadzorowanej

DOI:10.53024/3.3.47.2022

PIOTR KOSMATY*

STRESZCZENIE

W artykule autor przybliżył regulacje prawne warunkujące przeprowadzenie ofensywnej metody pracy operacyjnej, jaką jest przesyłka niejawnie nadzorowana. Odniósł się do ostatnich zmian w Kodeksie postępowania karnego, umożliwiających uruchomienie tej instytucji prawnej w ramach Europejskiego Nakazu Dochodzeniowego. Omawiając istotę przesyłki niejawnie nadzorowanej, podkreślił szereg korzyści płynących z przyznania jej przez ustawodawcę przede wszystkim funkcji dowodowej, dzięki czemu jest ona bardzo skutecznym narzędziem w walce z przestępczością, a szczególnie jej zorganizowaną odmianą. Autor przyłączył się do stanowiska, że wystarczającą podstawą prawną do wykorzystania w procesie karnym materiałów zgromadzonych w trakcie operacji specjalnej, podczas której stosuje się przesyłkę niejawnie nadzorowaną, jest art. 393 § 1 zd. 1 Kodeksu postępowania karnego. Na kanwie poddanej analizie przesyłki niejawnie nadzorowanej autor artykułu wyraźnie opowiada się za koniecznością ścisłego związku pomiędzy wynikami pracy operacyjnej a procesem karnym, tak aby osiągnąć nadrzędny cel, jakim jest skuteczna walka z przestępczością.

Słowa kluczowe: przesyłka niejawnie nadzorowana, czynności operacyjno-rozpoznawcze, europejski nakaz dochodzeniowy, praca operacyjna

---

* Dr Piotr Kosmaty, prokurator Prokuratury Regionalnej w Krakowie, Zastępca Rzecznika Prasowego KSSiP, Kierownik Wydawnictwa KSSiP, ORCID: 0000-0002-7257-3014.

Walka z przestępczością prowadzona jest na dwóch płaszczyznach: procesowej oraz operacyjnej. W pierwszej wykorzystywany jest system norm zakodowany głównie w Kodeksie postępowania karnego¹, natomiast w drugiej stosuje się normy wynikające z przepisów ustaw o charakterze ustrojowo-kompetencyjnym dających uprawnienia do wszczęcia czynności operacyjno-rozpoznawczych przez wskazane w ich treści organy. Można stwierdzić, że kwestia obowiązku ścigania karnego, rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania sprawców przestępstw posiada model dualistyczny, zawierający się w sferze formalnoprocesowej, określonej przepisami k.p.k., oraz czynności pozaprocesowych². System norm regulujących czynności operacyjno-rozpoznawcze na przestrzeni ostatnich trzech dekad uległ gwałtownemu rozwojowi. Wobec powyższego coraz więcej przedstawiciele doktryny opowiada się za uznaniem, że w polskiej przestrzeni prawnej mamy do czynienia z odrębną gałęzią prawa, jaką jest prawo operacyjne czy też prawo o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych³. Jednym z pierwszych, którzy w literaturze przedmiotu użyli terminu „prawo operacyjne”, był T. Hanausek. Zaproponował on opracowanie zbiorczego systemu prawa operacyjnego⁴. Zdaniem tego autora, podobnie jak istnieje prawo procesowe czy prawo administracyjne, tak też możemy mówić o prawie operacyjnym jako systemie norm prawnych odnoszących się do czynności operacyjno-rozpoznawczych. Przeciwdziałanie przestępczości od dawna odbywało się na wspomnianych powyżej dwóch płaszczyznach. Problemem było tylko w zasadzie przemilczanie wszystkiego, co dotyczyło pozaprocesowej aktywności Policji i służb specjalnych. Obawa przed ujawnianiem tych działań potęgowana była przez głosy przedstawicieli nauki. L. Schaff twierdził, że jakakolwiek próba rozbudowania tych czynności w toku procesu poza zakres ustawowo wyznaczonej tolerancji, wszelka próba przydawania im walorów procesowych musi kryć za sobą śmiertelne niebezpieczeństwo dla procesu⁵. M. Lityński wyrażał obawy o szczególnie groźnym niebezpieczeństwie dla procesu karnego tkwiącym w możliwości jawnej infiltracji czynności o pozaprocesowym charakterze do procesu karnego i to z reguły w szacie procesowej⁶. Z kolei Z. Szatkowski postulował dążenie

---

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555).

² Zob. A. Dana, *Prawo o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3, s. 53.

³ Zob. *ibidem*, s. 50; P. Kosmaty, *Prawo operacyjne (wybrane zagadnienia)*, „Prokurator” 2010, nr 1-2 (41-42), s. 78; P. Łabuz, J. Kudła, T. Safjański, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze polskich służb ochrony prawa w prawie krajowym i międzynarodowym*, Warszawa 2022.

⁴ Zob. T. Hanausek, *Kryminalistyka a praca operacyjna*, „Problemy Kryminalistyki” 1988, nr 182.

⁵ Zob. L. Schaff, *O niektórych problemach dotyczących zakresu postępowania przygotowawczego*, „Nowe Prawo” 1957, nr 12.

⁶ Zob. M. Lityński, *Czynności operacyjne MO w procesie karnym (z problematyki dochodzenia)*, „Państwo i Prawo” 1961, nr 6.

za wszelką cenę do wyraźnego rozgraniczenia tego, co należy do procesu, od tego, co ma charakter operacyjny⁷. W normatywnym wymiarze termin czynności operacyjno-rozpoznawcze pojawił się w ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów⁸. Z art. 6 ust. 1 tej ustawy wynikało, że funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz innych działań godzących w bezpieczeństwo państwa lub porządek publiczny wykonują czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjnoprawne. Niestety ani w tym akcie prawnym, ani w żadnym innym do dzisiaj nie pojawiła się definicja legalna czynności operacyjno-rozpoznawczych⁹. Wcześniej, jako podstawę do prowadzenia tajnej działalności organów ścigania, przyjmowano przepisy dekretu z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej¹⁰. Dekret nie używał pojęcia „czynności operacyjne”, a podstawę do ich przeprowadzania wywodzono z ogólnej normy określającej kompetencje MO. Nie są znane przyczyny zastąpienia używanego wcześniej określenia „czynności operacyjne” na „czynności operacyjno-rozpoznawcze”. Jak twierdzi A. Taracha, mogło chodzić o stworzenie wrażenia, że mamy do czynienia z zupełnie inną kategorią czynności niż te określane dość już w tym czasie skompromitowanym pojęciem czynności, które powszechnie kojarzyły się z działalnością skierowaną na zwalczanie opozycji politycznej¹¹. W wyniku lawinowo rosnącej po 1990 r. fali przestępczości czynności operacyjno-rozpoznawcze zaczęły cieszyć się coraz większym zainteresowaniem ustawodawcy. Pojawienie się dodatkowo bardzo groźnego zjawiska, jakim jest terroryzm, przyspieszyło proces zwiększający udział tej niejawnej, acz bardzo skutecznej aktywności organów policji i służb specjalnych. Nareszcie pewnym metodom pracy operacyjnej nadano status ustawowy, nazywając rzeczy po imieniu. Bardzo słusznie przestano bać się związku tych czynności z procesem karnym, przyznając im również funkcję dowodową. Wykorzystanie określonych metod czynności operacyjno-rozpoznawczych dla osiągnięcia celów procesu karnego stało się codzienną praktyką w działalności organów wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza prokuratury. To te czynności w zasadzie ukierunkowują aktywność dowodową i w

---

⁷ Zob. Z. Szatkowski, *Czynności operacyjne w sprawach karnych*, „Problemy Praworządności” 1976, nr 11-12.

⁸ Dz. U. Nr 38, poz. 172.

⁹ Zob. szerzej K. Lenczowska-Soboń, *Tajemnica obrończa a prowadzenie kontroli operacyjnej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2018, nr 4, s. 87-89.

¹⁰ Dz. U. Nr 46, poz. 311.

¹¹ Zob. A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006, s. 46.

przeważającej mierze decydują o efektywności i szybkości ścigania karnego. Czynności operacyjno-rozpoznawcze materializują się poprzez zastosowanie określonej ustawowo metody. Jak słusznie twierdzi A. Dana, czynności, o których mowa, powinny być postrzegane jako jeden ze sposobów zwalczania przestępczości, zawierający się w szerokim katalogu działań (metod) dających możliwość dostarczenia materiału dowodowego¹². 11 września 1995 r. ogłoszona została ustawa zmieniająca ustawy: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektóre inne ustawy¹³. Najistotniejszą zmianą, jaką dokonała ta nowelizacja, było wprowadzenie do systemu polskiego prawa instytucji tzw. zakupu kontrolowanego oraz dostawy niejawnie kontrolowanej. Usytuowanie tych instytucji we wskazanych ustawach nie pozostawia cienia wątpliwości, że mamy do czynienia z czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi. Warto przypomnieć, że w tamtym czasie wprowadzenie zwłaszcza prowokacji policyjnej wywołało falę zdecydowanej krytyki w niemalże całym środowisku prawniczym, które uważało, że doszło do złamania podstawowych reguł gwarancyjnych prawa karnego. W dalszej części rozważań uwaga zostanie skupiona na przesyłce niejawnie nadzorowanej, co nie oznacza, że poruszone problemy nie będą dotyczyły pozostałych metod pracy operacyjnej. S. Pikulski zalicza czynności operacyjno-rozpoznawcze do systemu środków kryminalistycznych służących do zwalczania przestępczości. Dzieli je na czynności operacyjno-rozpoznawcze występujące w zakresie taktyki kryminalistycznej oraz w zakresie techniki kryminalistycznej. Do taktycznych środków zalicza on – obok osobowych źródeł informacji, niejawnie obserwowanej miejsc lub osób oraz zakupu kontrolowanego – przesyłkę niejawnie nadzorowaną. Do technicznych środków operacyjno-rozpoznawczych wlicza niejawną kontrolę korespondencji i przesyłek, podsłuch i podgląd pomieszczeń¹⁴. W literaturze przedmiotu przesyłkę niejawnie nadzorowaną z uwagi na fakt, że głęboko ingeruje w życie prywatne jednostki, zalicza się do tzw. ofensywnej metody pracy operacyjnej¹⁵. Podobnie jak w przypadku zakupu kontrolowanego, analizowana instytucja określana jest różnymi terminami, takimi jak: dostawa niejawnie kontrolowana, dostawa niejawnie nadzorowana, dostawa nadzorowana, dostawa kontrolowana, przesyłka niejawnie

---

¹² Zob. A. Dana, *Prawo o czynnościach...*, s. 52.

¹³ Dz. U. Nr 104, poz. 515.

¹⁴ Zob. S. Pikulski, *Działania operacyjne Policji*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996, nr 2, s. 54.

¹⁵ Zob. J. Kudła, *Wykorzystanie wyników czynności operacyjno-rozpoznawczych określonych w art. 19, 19a, 19b ustawy o Policji w postępowaniu karnym*, [w:] *Czynności dochodzeniowo-śledcze i działania operacyjne Policji a rola sądu w postępowaniu przygotowawczym*, S. Lelental, J. Kudrelek, I. Nowicka (red.), Szczytno 2008, s. 246.

nadzorowana, przesyłka niejawnie kontrolowana¹⁶. Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej z dnia 29 maja 2000 r.¹⁷ w art. 12 posługuje się terminem „dostawa niejawnie nadzorowana”. Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi z dnia 20 grudnia 1988 r.¹⁸ uznała dostawę niejawnie nadzorowaną za jedną ze skuteczniejszych metod walki ze zorganizowanymi grupami narkotykowymi zajmującymi się przemytem i hurtowym handlem narkotykami. W art. 11 konwencji zalecono, aby do poszczególnych systemów prawa krajowego wprowadzić instytucję dostawy niejawnie nadzorowanej, zakładając słusznie, że stanie się ona skutecznym narzędziem w walce z międzynarodowymi gangami szmuglującymi narkotyki. W wyniku wprowadzenia do procedury karnej instytucji europejskiego nakazu dochodzeniowego w ramach tego instrumentu prawnego możliwe stało się wprowadzenie przesyłki niejawnie nadzorowanej. Art. 589w k.p.k. określający tryb i przesłanki wydania europejskiego nakazu dochodzeniowego (END) stanowi implementację art. 1, 2 i 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych¹⁹. Europejski nakaz dochodzeniowy może zostać wydany, jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia lub uzyskania dowodu, który znajduje się lub może zostać przeprowadzony na terytorium innego państwa członkowskiego. Można go ponadto wydać w celu zabezpieczenia przed utratą śladów i dowodów przestępstwa. Dowód, który ma być przeprowadzony lub uzyskany, musi znajdować się na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym END znajduje zastosowanie. Europejski nakaz dochodzeniowy może być wydany z urzędu lub na wniosek strony, obrońcy lub pełnomocnika, przy czym w zależności od etapu postępowania, na jakim znajduje się konkretna sprawa, bądź rodzaju prowadzonych w ramach postępowania karnego czynności, decyzję o jego wydaniu mogą podjąć sąd, prokurator, Policja lub organy wymienione w art. 312 k.p.k., art. 133 § 1 i art. 134 § 1 k.k.s. Zgodnie z art. 589w § 7 k.p.k. w przypadku prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych na podstawie odrębnych przepisów END wydaje organ prowadzący takie czynności. W przypadku przesyłki niejawnie nadzorowanej END mogą zatem wydać: Policja, Straż Graniczna, Żandarmeria Wojskowa, Krajowa

---

¹⁶ Zob. P. Kosmaty, *Przesyłka niejawnie nadzorowana*, „Prokurator” 2000, nr 3, s. 28-42; A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 65-67; G. Maziej, *Sądy w tajnej pracy Policji*, „Gazeta Sądowa” 2000, nr 2, s. 17; D. Potakowski, *Nowe uprawnienia Policji w walce z przestępczością zorganizowaną*, „Przeгляд Policyjny” 1996, nr 1-6, s. 90.

¹⁷ Dz. U. z 2007 r. Nr 135, poz. 950.

¹⁸ Dz. U. z 1995 r. Nr 15, poz. 69.

¹⁹ Dz. Urz. UE L 130.

Administracja Skarbowa, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Służba Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służba Wywiadu Wojskowego. Wyżej wskazane organy muszą uzgodnić z właściwym organem państwa wykonania orzeczenia zarówno czas trwania niejawnego nadzorowania przesyłki, jak i warunki jej nadzorowania. Jak wynika z powyższego zapisy rozdziału 62c k.p.k. umożliwiają wydanie END przed formalnym wszczęciem postępowania przygotowawczego. Dzięki temu organ procesowy może uzyskać informacje oraz dowody stanowiące podstawę do podjęcia decyzji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego. Zastosowanie przesyłki niejawnie nadzorowanej w ramach END odbywa się na podstawie art. 589w § 7 k.p.k. w związku z art. 19b ustawy o Policji. W świetle tych dwóch podstaw prawnych nie do końca przejrzyste kształtuje się rola prokuratora na etapie rozpoczęcia stosowania przesyłki niejawnie nadzorowanej w ramach europejskiego nakazu dochodzeniowego. Zgodnie z art. 19b ust. 2 ustawy o Policji o zarządzeniu stosowania przesyłki niejawnie nadzorowanej należy niezwłocznie powiadomić prokuratora okręgowego, właściwego ze względu na siedzibę zarządzającego dokonanie czynności organu Policji. Z kolei art. 589w k.p.k. uzależnia obligatoryjnie uruchomienie przesyłki niejawnie nadzorowanej od zatwierdzenia takiej czynności przez prokuratora właściwego na podstawie odrębnych przepisów. Powstaje zatem bardzo ważne pytanie, czy organ policji chcący przeprowadzić przesyłkę niejawnie nadzorowaną powinien zawiadomić o tym właściwego prokuratora, czy musi uzyskać jego zgodę (zatwierdzenie) na taką akcję. Pomimo niekompatybilności obu zapisów wydaje się, że należy uznać art. 589 w § 7 k.p.k. za *lex specialis* w stosunku do ustawy o Policji, a co za tym idzie – uruchomienie przesyłki niejawnie nadzorowanej w reżimie przepisów rozdziału 62c k.p.k. będzie wymagało bezwzględnie zatwierdzenia właściwego prokuratora. Europejski nakaz dochodzeniowy, w ramach którego ma być przeprowadzona przesyłka niejawnie nadzorowana, powinien zostać przetłumaczony na język urzędowy państwa wykonania orzeczenia albo na inny język wskazany przez to państwo. Istotne jest, aby przy podejmowaniu decyzji o wydaniu END, w ramach którego będzie się wnioskowało o przeprowadzenie przesyłki niejawnie nadzorowanej, rozważyć problem kosztów takiej operacji, które co do zasady będą obciążać państwo realizujące. W przypadku przesyłki niejawnie nadzorowanej z całą pewnością będą one wysokie. W polskiej przestrzeni prawnej uprawnienia do stosowania w walce z przestępczością przesyłki niejawnie nadzorowanej nadają następujące ustawy o charakterze ustrojowo-kompetencyjnym:

1. ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁰ (art. 19b);
2. ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej²¹ (art. 9g);
3. ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej²² (art. 120);
4. ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych²³ (art. 33);
5. ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu²⁴ (art. 30);
6. ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego²⁵ (art. 34).

W każdej ze wskazanych ustaw określona została czynność operacyjno-rozpoznawcza w postaci przesyłki niejawnie nadzorowanej. Cechą charakterystyczną jest wprowadzenie zróżnicowanego katalogu przestępstw, których zaistnienie powoduje możliwość uruchomienia tej metody pracy operacyjnej. Analizując zapisy każdej z ustaw, odnosi się wrażenie swego rodzaju automatyzmu działania prawotwórczego, który należy ocenić negatywnie. Wydaje się, że zdecydowanie lepszym i bardziej przejrzystym rozwiązaniem byłoby uchwalenie jednej ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, gdzie przesyłka niejawnie nadzorowana posiadałaby taki sam kształt prawotwórczy możliwy do wykorzystania przez podmioty stosujące tą metodę. Podstawą dalszych rozważań dotyczących przesyłki niejawnie nadzorowanej będzie ustawa o Policji, przy oczywistym nawiązaniu do pozostałych wskazanych powyżej aktów wyposażających inne podmioty w możliwość stosowania tej instytucji prawnej. W art. 19b ust. 1 ustawy o Policji ustawodawca umiejscowił definicję legalną omawianej przesyłki, stanowiąc, że w celu udokumentowania przestępstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 tejże ustawy, albo w celu ustalenia tożsamości osób uczestniczących w tych przestępstwach lub przejęcia przedmiotów przestępstwa Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, Komendant BSWP, Komendant CBZC albo komendant wojewódzki Policji mogą zarządzić niejawnie nadzorowanie wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa, jeżeli nie stworzy to zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego. Mimo że będąca przedmiotem niniejszych rozważań instytucja nazywana jest przesyłką niejawnie nadzorowaną, to w znacznej

---

²⁰ Dz. U. Nr 30, poz. 179, ze zm.

²¹ Dz. U. Nr 78, poz. 462, ze zm.

²² Dz. U. poz. 1947, ze zm.

²³ Dz. U. Nr 123, poz. 1353, ze zm.

²⁴ Dz. U. Nr 74, poz. 676, ze zm.

²⁵ Dz. U. Nr 104, poz. 709, ze zm.

części przypadków nie będzie ona polegała na „przesyłaniu” np. jakiś przedmiotów lub substancji do określonego miejsca przeznaczenia, lecz będzie się sprowadzała do niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa. Mówiąc bardziej obrazowo – uprawniony organ, np. funkcjonariusze Policji, będą obserwować:

1. przesyłki, co do których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że mogą zawierać przedmioty przestępstwa;
2. nieruchomości lub przedmioty ruchome, w tym pojazdy, co do których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że są wykorzystywane do wytwarzania, przemieszczania, przechowywania lub obrotu przedmiotami przestępstwa;
3. osoby, co do których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że mogą wytwarzać, przemieszczać, przechowywać lub dokonywać obrotu przedmiotami przestępstwa²⁶.

Obserwacja może być prowadzona przy użyciu urządzeń technicznych utrwalających dźwięk i obraz, a także urządzeń technicznych umożliwiających obserwowanie bez utrwalania dźwięku lub obrazu, w tym poprzez ustalanie położenia osób lub przedmiotów, np. przy użyciu GPS (Global Positioning System). W literaturze przedmiotu rozróżnia się następujące rodzaje przesyłek niejawnie nadzorowanych:

1. „czyste”, w których przedmiot przestępstwa w całości lub części został w sposób tajny podmieniony na identyczny albo usunięty;
2. „brudne”, w których nadzoruje się przesyłki w stanie nienaruszonym;
3. dostawy wewnątrz krajowe – nadzorowanie dotyczy terytorium tylko jednego państwa;
4. dostawy międzynarodowe, transgraniczne;
5. międzynarodowe „wewnętrzne”, w których informacje np. o przemyśle otrzymały organy ścigania kraju docelowego, który jednocześnie podejmuje czynności koordynujące operację w kraju nadania (wysyłającego) przez kraje tranzytowe;
6. międzynarodowe „zewnątrzne”, gdy wiadomość o nielegalnej dostawie powzięły władze innych państw, nie docelowego, i wówczas one uzgadniają warunki bezpiecznego przebiegu dostawy nadzorowanej do kraju docelowego²⁷.

Sposób przeprowadzania i dokumentowania przesyłki niejawnie nadzorowanej został określony w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13

---

²⁶ Zob. R. Lizak, *Problemy stosowania tzw. ofensywnych metod pracy operacyjnej (kontroli operacyjnej, zakupu kontrolowanego i przesyłki niejawnie nadzorowanej) w sprawach o czyn z art. 299 kk*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2013, nr 3, s. 11.

²⁷ Zob. D. Potakowski, *Nowe uprawnienia Policji...*, s. 90-91.

marca 2002 r.²⁸. Wskazany akt prawny uwzględnił potrzebę zapewnienia niejawnego charakteru podejmowanych czynności i uzyskanych materiałów. Użyte przez ustawodawcę w art. 19b ust. 1 określenie „w celu udokumentowania przestępstw” przesądza, że ta niewątpliwie operacyjno-rozpoznawcza czynność pełni głównie funkcję dowodową, przesuwając na plan dalszy jej funkcję wykrywczą. Rację ma A. Taracha, że nie może budzić wątpliwości, iż chodzi tutaj o zebranie dokumentacji, która będzie możliwa do wykorzystania w procesie karnym²⁹. Na podstawie § 2 ust. 2 przywołanego wyżej rozporządzenia podczas stosowania przesyłki niejawnie nadzorowanej policja może wyłączać okresowo przesyłki i inne rzeczy z obrotu lub procesu wytwarzania, otwierać je w celu sprawdzenia i oceny zawartości, oznakowania, usunięcia przedmiotów przestępstwa lub zastąpienia ich innymi przedmiotami w całości albo w części oraz w celu ujawnienia i utrwalenia śladów kryminalistycznych, zamykać przesyłki i inne rzeczy po otwarciu i włączać je do obrotu lub procesu wytwarzania. Wskazane zapisy jednoznacznie wskazują, że zastosowanie omawianej ofensywnej metody operacyjnej nie może się odbyć bez wcześniejszego przeprowadzenia przeszukania, chociażby środków transportu, którymi nielegalnie przemieszczane są przedmioty przestępstwa. Wskazane czynności, jak wynika z rozporządzenia, muszą być dokonane w sposób niejawni. Wobec powyższego powstaje pytanie, z jakim przeszukaniem mamy do czynienia, gdzie ma ono swoją podstawę prawną i w oparciu na jakie procedurze jest przeprowadzane. W przestrzeni prawnej funkcjonuje tylko jedno przeszukanie, które swoją legitymację czerpie z zapisów rangi ustawowej. Mowa o czynności procesowej uregulowanej w art. 219-236 k.p.k. Mając na uwadze, że przeszukanie drastycznie wkracza w sferę praw obywatelskich, polski ustrojodawca w art. 50 Konstytucji³⁰ zapewnił nienaruszalność mieszkania. Zezwolił na przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. Odpowiadając na postawione powyżej pytanie, należy stwierdzić, że przesyłce niejawnie nadzorowanej z reguły towarzyszy niejawnie przeszukanie będące czynnością operacyjno-rozpoznawczą pozbawione podstawy ustawowej. *De lege ferenda* należy postulować, aby ustawodawca wprowadził do przestrzeni prawnej zapis rangi ustawowej, który stałby się podstawą do przeprowadzania niejawnego przeszukania, które – co trzeba podkreślić z całą mocą – jest niezbędne dla skutecznego zastosowania instrumentu przesyłki niejawnie

---

²⁸ Rozporządzenie z dnia 13 marca 2002 r. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Policję niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa (Dz. U. poz. 1514).

²⁹ Zob. A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 67.

³⁰ Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.

nadzorowanej. Dokonywane w ramach niejawnego przeszukania sprawdzenia i oceny zawartości przesyłek i innych rzeczy dokonuje się metodą organoleptyczną. W razie potrzeby należy pobrać próbki do badań właściwości fizykochemicznych lub innych cech identyfikacyjnych, a także dla upewnienia się, że prowadzenie czynności nie stworzy zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego. Krytycznie należy odnieść się do poziomu techniki legislacyjnej w przypadku określania funkcji dowodowej czynności operacyjno-rozpoznawczych ujętych w art. 19, art. 19a i art. 19b ustawy o Policji³¹. Art. 19, regulujący kontrolę operacyjną, używa zwrotu „uzyskania i utrwalenia dowodów”, art. 19a, dotyczący zakupu kontrolowanego, używa zwrotu „uzyskania dowodów”, a art. 19b z niewiadomych przyczyn wprowadza określenie „udokumentowanie przestępstw”. Używanie różnych określeń dla opisanie tej samej funkcji, zwłaszcza w tym samym akcie normatywnym, uznać należy za niechlujstwo ustawodawcze, a w najlepszym przypadku za poważny błąd. W każdej ze wskazanych sytuacji chodzi o uznanie wyników czynności operacyjno-rozpoznawczych za pełnowartościowe dowody. Powyższy stan A. Lach uznał za niekonsekwencję i brak staranności polskiego ustawodawcy³². Czynności operacyjno-rozpoznawcze przewidziane w poszczególnych ustawach kompetencyjnych inicjowane są w dwojaki sposób. W pierwszym przypadku działania te zarządzane są przez służby policyjne i nie podlegają kontroli zewnętrznej, zarówno gdy chodzi o ich rozpoczęcie, jak i o ich przebieg oraz postępowanie ze zgromadzonymi w czasie ich prowadzenia materiałami. Dotyczy to takich czynności, jak: korzystanie z osobowego źródła informacji, obserwacja czy uzyskiwanie, sprawdzanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji operacyjnych. W drugim przypadku zarządzenie przeprowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych wymaga decyzji lub zgody organu, który nie jest organem policyjnym i może w określonym zakresie sprawować funkcję kontrolną nad wykonywaniem tych czynności. Do tej grupy należy zaliczyć kontrolę operacyjną, zakup kontrolowany i przesyłkę niejawnie nadzorowaną. Należy jednak podkreślić, że w przypadku tej ostatniej metody operacyjnej dochodzi do pewnego odstępstwa od zasady uzyskania zgody stosownego organu procesowego. Zgodnie z art. 19b ustawy o Policji o zarządzeniu niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa organ policyjny ma obowiązek jedynie niezwłocznego zawiadomienia prokuratora okręgowego, właściwego ze względu na siedzibę zarządzającego dokonanie czynności organu policyjnego. Prokurator może nakazać zaniechanie czynności w każdym czasie. Widoczna jest tutaj autonomia

---

³¹ Zob. też *Komentarz do art. 19, 19a, 19b*, [w:] Ł. Czebotar, Z. Gądzik, A. Łyżwa, A. Michałek, A. Świerczewska-Gąsiorowska, M. Tokarski, *Komentarz. Ustawa o Policji*, Warszawa 2015, s. 238-263.

³² Zob. A. Lach, *Dowody elektroniczne w procesie karnym*, Toruń 2004, s. 187.

stosownych służb w zakresie oceny celowości przeprowadzenia tej ofensywnej metody operacyjnej. Organ, który ją zarządza, ponosi odpowiedzialność w zakresie jej skuteczności, a także oceny, czy jej zastosowanie nie zagrazi życiu lub zdrowiu ludzkiemu. W momencie, gdy przesyłka niejawnie nadzorowana jest już realizowana, podlega kontroli prokuratora, który oceniając okoliczności sprawy, może, mimo odmiennego zdania prezentowanego przez organ policyjny, nakazać jej zaniechanie. Aby prokurator miał możliwość rzeczywistego kontrolowania poczynąń służb realizujących przesyłkę niejawnie nadzorowaną art. 19b ust. 3 ustawy o Policji zobligował wskazane organy policyjne do bieżącego informowania prokuratora okręgowego o wynikach przeprowadzonych czynności. Prokurator może nakazać (w formie zarządzenia) zaniechanie dalszych czynności na podstawie oceny przesłanek faktycznych lub prawnych przedstawionych w uzasadnieniu zawiadomienia o zarządzeniu czynności z art. 19b ustawy o Policji. Na podstawie art. 19b ust. 4 ustawy o Policji w zarządzeniu o wdrożeniu przesyłki niejawnie nadzorowanej na organy i instytucje publiczne oraz przedsiębiorców może zostać nałożony obowiązek dopuszczenia do dalszego przewozu przesyłki zawierające przedmioty przestępstwa w stanie nienaruszonym lub po ich usunięciu albo zastąpieniu w całości lub części. Współpraca z wymienionymi podmiotami powinna ograniczać się do zupełnej konieczności, gdy organ policyjny uzna, że jest to niezbędne dla skutecznego przeprowadzenia czynności. W przypadku, gdy cel może być osiągnięty bez współdziałania z organami i instytucjami publicznymi oraz przedsiębiorcami, należy zaniechać takiej współpracy. Założenie takie jest oczywiste, gdyż w ten sposób radykalnie zmniejsza się ryzyko dekonspiracji prowadzonej aktywności operacyjnej. Możliwość wykorzystania w procesie karnym informacji pozyskanych w wyniku przeprowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych od bardzo dawna stanowiła przedmiot wielu kontrowersji. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy był brak klarownych i nie budzących wątpliwości mechanizmów prawnych, które pozwoliłyby na sprawną transformację wyników pracy operacyjnej do postępowania karnego. Można było tylko przesłuchać osobę biorącą udział w czynnościach operacyjnych, ale groziło to dekonspiracją pracownika operacyjnego lub współpracowników policji. Próby takie z oczywistych względów napotykały na opór Policji i innych uprawnionych służb. Jak twierdzi B. Kurzępa, prokuratorzy i sędziowie także niechętnie podchodzili do tego rodzaju dowodów³³. Również przedstawiciele doktryny konsekwentnie budowali niechęć do wykorzystywania efektów pracy operacyjnej w procesie karnym. Poza wskazanymi na początku autorami można jeszcze przytoczyć opinię M. Siewierskiego, który twierdził,

---

³³ Zob. B. Kurzępa, *Podstęp w toku czynności karnoprosesowych i operacyjnych*, Toruń 2003, s. 225.

że czynności operacyjne są czynnościami pozaprocesowymi, ograniczonymi do sprawdzenia danych co do podstawy wszczęcia postępowania, a wyniki ich nie mają takiej mocy dowodowej jak dowód ścisły³⁴. W świetle tak wyraźnie postawionej linii demarkacyjnej pomiędzy działalnością operacyjną a procesem karnym nowatorsko brzmiało stanowisko Sądu Najwyższego sprzed prawie 70 lat. Wskazany sąd w wyroku z 5.12.1957 r.³⁵ odmówił mocy dowodowej notatkom sporządzonym przez funkcjonariuszy MO na podstawie informacji uzyskanych drogą operacyjną. Jednocześnie jednak w uzasadnieniu swojego orzeczenia stwierdził m.in. że „z przedstawionego wyżej znaczenia notatek informacyjnych nie można jednak wyciągnąć wniosku, że sąd przy rozpoznawaniu sprawy może takie notatki pominąć, gdy ich treść w związku z innymi dowodami zdaje się zasadnie wskazywać, że oskarżony popełnił przestępstwo cięższe lub w większym rozmiarze od zarzucanego mu w akcie oskarżenia. Znaczenie ich sprowadza się do tego, że organ prowadzący postępowanie przygotowawcze ma obowiązek wykorzystania w toku tego postępowania danych zawartych w tych notatkach, w tym sensie, że powinien, o ile okoliczności przytoczone w notatkach mają znaczenie dla sprawy, okoliczności te sprawdzić, przesłuchując świadków i przeprowadzając inne dowody”. T. Hanausek uważał, że źródłem napięć między działaniami operacyjnymi a procesowymi jest m.in. fakt, że przepisy postępowania karnego nie przewidują żadnego „pomostu” łączącego pracę operacyjną z procesem³⁶. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną³⁷ wprowadziła mechanizm pozwalający na transmisję informacji zdobytych w drodze operacyjnej do procesu. Rozwiązanie takie było konieczne wobec lawinowo wzrastającej fali przestępczości. Możliwość pozyskiwania dowodów przy użyciu instrumentarium operacyjnego okazała się bardzo przydatna zwłaszcza w sprawach przeciwko zorganizowanej przestępczości, w których znalezienie wiarygodnego świadka w większości przypadków jest niemożliwe. Zgodnie z art. 19b ust. 5 ustawy o Policji jeżeli podczas stosowania przesyłki niejawnie nadzorowanej dojdzie do uzyskania dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub mających znaczenie dla toczącego się postępowania karnego, Komendant Główny Policji,

---

³⁴ Zob. M. Siewierski, *Nowe rozwiązania kodyfikacyjne w części szczególnej kodeksu postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1970, nr 1, s. 29.

³⁵ II K Rn 888/57, OSNCK 1959, nr 2, poz. 24.

³⁶ Zob. T. Hanausek, *Działania operacyjne w zwalczaniu przestępczości*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Generała Franciszka Józwiaka-Witolda” 1976, nr 13, s. 256.

³⁷ Dz. U. Nr 100, poz. 1084.

Komendant CBŚP, Komendant BSWP, Komendant CBZC albo komendant wojewódzki Policji przekazują prokuratorowi okręgowemu, wszystkie materiały zgromadzone podczas stosowania tej czynności. W postępowaniu przed sądem, w odniesieniu do tych materiałów, stosuje się odpowiednio art. 393 § 1 zd. pierwsze k.p.k. Dopiero wprowadzenie tego przepisu, jak podniósł S. Waltoś, pozwoliło na wykorzystanie informacji uzyskanych w wyniku stosowania niekonwencjonalnych metod śledczych³⁸. A. Taracha za niezbyt trafne uznał uregulowanie w prawie policyjnym kwestii możliwości wykorzystania dokumentów wytworzonych w czasie prowadzenia czynności operacyjnych w postępowaniu przed sądem. Zdaniem tego autora nie ulega wątpliwości, że regulacja ta powinna znaleźć się w Kodeksie postępowania karnego, a nie w prawie policyjnym³⁹. Ten sam autor słusznie zauważa, że dokumenty zgromadzone przez funkcjonariuszy policji i innych służb w trakcie stosowania kontroli operacyjnej, prowokacji policyjnej i przesyłki niejawnie nadzorowanej powinny zostać wprowadzone do procesu, tak samo jak wszystkie inne dokumenty urzędowe, o ile ich treść nie zastępuje zeznań i wyjaśnień lub protokołów czynności, które takiego utrwalenia wymagają. Odpowiednie stosowanie art. 393 § 1 zd. pierwsze k.p.k nie jest więc tu potrzebne, gdyż przepis ten powinien być zastosowany wprost. Zatem wprowadzenie do ustawodawstwa policyjnego zwrotu „odpowiednie stosowanie art. 393 § 1 zd. pierwsze k.p.k” jest zabiegiem całkiem zbędnym. Brak odesłania do tego przepisu k.p.k. w niczym nie utrudniłby wprowadzenia dokumentów wytworzonych w trakcie wymienionych działań operacyjno-rozpoznawczych do procesu karnego, o ile nie substytuują zeznań lub wyjaśnień. Na odczytanie tych dokumentów na rozprawie pozwala wprost art. 393 § 1 k.p.k. i byłaby to wystarczająca podstawa⁴⁰. W rozumieniu art. 115 § 14 k.k. dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne. Z treści art. 244 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁴¹ wynika, że dokumentem urzędowym są zarówno pisemne oświadczenia, jak i inne zawierające tekst oraz pozwalające na ustalenie wystawcy, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania oraz przez inne podmioty w zakresie zleconych im przez ustawę zadań z dziedziny administracji publicznej. Dokumenty, które nie zostały złożone w postępowaniu przygotowawczym, mogą zostać złożone w

³⁸ Zob. S. Waltoś, *Wizja procesu karnego XXI wieku*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 1, s. 15.

³⁹ Zob. A. Taracha, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 275.

⁴⁰ Zob. *ibidem*, s. 276.

⁴¹ Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.

postępowaniu przed sądem i podstawą ich odczytania może być art. 393 § 1 zd. pierwsze *in fine* k.p.k. dotyczący odczytania dokumentów złożonych „w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę”. Wśród organów uprawnionych do stosowania przesyłki niejawnie nadzorowanej nie znalazło się Centralne Biuro Antykorupcyjne. Fakt ten uznać należy za niezrozumiały. Pamiętać należy bowiem, że w art. 50 Konwencji Narodów Zjednoczonych z 2003 r.⁴² przeciwko korupcji przesyłkę niejawnie nadzorowaną wskazano jako podstawową metodę skutecznego jej zwalczania. Służba zwalczająca niebezpieczne zjawisko korupcji mogłaby np. nadzorować przemieszczanie lub przechowywanie wręczonej lub przyjętej korzyści majątkowej, aby w ten sposób zgromadzić niepodważalny materiał dowodowy. W obecnym stanie prawnym uczynić tego nie może. Z kolei Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 2000 r.⁴³ zobowiązała m.in. nasz kraj do wdrożenia koniecznych środków umożliwiających właściwym organom wykorzystanie na swoim terytorium dostaw niejawnie nadzorowanych w celu skutecznego zwalczania przestępczości zorganizowanej. Z treści art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy o CBA wynika, że do zadań Biura należy również rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstwa stypizowanego w art. 258 k.k. Przesyłka niejawnie kontrolowana polega na niejawnym nadzorowaniu wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa. T.A. Raezer stwierdził, że historia elektronicznej inwigilacji to zawile zmagania między potrzebą podjęcia przez organy państwa skutecznej walki z coraz groźniejszą przestępczością zorganizowaną a zapewnieniem ochrony prywatności obywateli⁴⁴. Nie może budzić wątpliwości, że przesyłka niejawnie nadzorowana głęboko wkracza w sferę wolności człowieka. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że czynności operacyjno-rozpoznawcze nie podlegają rygorom procesowym i nie odnoszą się do nich gwarancje procesowe. Wiąże się z tym szeroki margines uznaniowości przy ograniczonej kontroli zewnętrznej, w tym sądowej, co może czynić je podatnym na nadużycia⁴⁵. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny aprobuje możliwość wyposażenia organu władzy publicznej w kompetencje zwiększające sprawność działań kontrolnych, zwłaszcza w zakresie wykrywania i zwalczania przestępstw, mające charakter czynności operacyjno-rozpoznawczych.

---

⁴² Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 31 października 2003 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 84, poz. 563).

⁴³ Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158, ze zm.).

⁴⁴ Zob. T.A. Raezer, *Needed Weapons in the Army's War on Drugs. Electronic surveillance and Informants*, „Military Law Review” 1987, vol. 116, s. 8.

⁴⁵ Zob. wyrok TK z 12.12.2005 r., K 32/04, OTK ZU 2005, nr 11/A, poz. 132.

Podkreśla przy tym, że w tym wypadku konieczne jest dochowanie przez ustawodawcę restrykcyjnych wymagań o charakterze gwarancyjnym⁴⁶. W tym kontekście należy jeszcze przywołać wyrok TK, w którym wskazuje się, że ustawodawca w świetle art. 2 Konstytucji ma obowiązek określić przesłanki ingerencji w sferę prywatności w sposób możliwie precyzyjny, tak aby ograniczyć zakres swobody pozostawionej organom stosującym prawo, a jednocześnie ma on obowiązek stworzyć odpowiednie mechanizmy kontroli nad aktami organów władzy publicznej dotyczącymi tej sfery. Jeśli chodzi o ograniczenie konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela, przepisy muszą charakteryzować się należyłą precyzją i jasnością. Nakaz ten jest funkcjonalnie związany z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa⁴⁷. A. Taracha twierdzi, że z jednej strony zbyt szerokie uprawnienia służb specjalnych i policyjnych do prowadzenia tajnych operacji zagrażają prawom i wolnościom obywatelskim, co może rodzić uzasadnione obawy o przekształcenie się państwa prawa w państwo policyjne. Z drugiej zaś, zbytne krępowanie organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (w imię ochrony praw jednostki) może spowodować, że nie będą one w stanie realizować skutecznie swoich obowiązków. Rozsądne wyważenie proporcji jest tu z pewnością zadaniem trudnym, ale koniecznym⁴⁸.

Od wielu lat obserwujemy stały wzrost znaczenia czynności operacyjno-rozpoznawczych w zwalczaniu przestępczości. Przebiega on w trzech kierunkach. Po pierwsze, stale wzrasta liczba norm prawnych regulujących tę dziedzinę aktywności organów polskich służb ochrony prawa, po drugie, coraz więcej podmiotów jest uprawnionych do ich stosowania, i po trzecie, działania operacyjne coraz głębiej wkraczają na terytorium procesu karnego poprzez możliwość dostarczania coraz większej ilości materiału dowodowego. Taki stan rzeczy należy zaakceptować. Zarówno czynności operacyjno-rozpoznawcze, jak i dochodzeniowo-śledcze mają jeden zasadniczy cel, jakim jest zwalczanie przestępczości. Wzmacnianie tych dwóch filarów na froncie walki z przestępczością wydaje się kierunkiem pożądanym. Obie te formy aktywności stosownych organów państwa zmierzają do realizacji zadań zakodowanych przez ustawodawcę w treści art. 297 k.p.k. W tym też kontekście nie widzę przeciwwskazań, aby działalność operacyjna była coraz częściej wykorzystywana do poszukiwania, gromadzenia i dostarczania na potrzeby procesu karnego pełnowartościowego materiału dowodowego. Należy także zachować pełną autonomię i odrębność tych dwóch sfer, gdyż gwarantuje

---

⁴⁶ Zob. wyrok TK z 13.02.2001 r., OTK ZU 2001, nr 2/A, poz. 30.

⁴⁷ Zob. wyrok TK z 17.06.2008 r., K 8/04, OTK ZU 2008, nr 5/A, poz. 81.

⁴⁸ Zob. A. Taracha, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2004 r. (sygn. akt K 45/02)*, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 6, s. 200.

to najbardziej optymalną i skuteczną walkę z przestępczością. Ścisła zależność czynności operacyjnych i procesowych jest faktem, który nie może być już negowany, jak miało to miejsce w niedalekiej przeszłości. Krytycznie można natomiast ocenić rozproszenie przepisów regulujących sferę działań operacyjnych w wielu ustawach kompetencyjnych. Zdecydowanie lepszym rozwiązaniem byłoby uchwalenie jednej ustawy kompleksowo regulującej wskazaną działalność wyposażonej w jednolitą siatkę pojęciową. Byłoby to tym bardziej uzasadnione w kontekście ustalenia, że mamy do czynienia z coraz bardziej kształtującą się gałęzią prawa określaną jako prawo operacyjne.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Czebotar Ł., Gądzik Z., Łyżwa A., Michałek A., Świerczewska-Gąsiorowska A., Tokarski M., *Komentarz. Ustawa o Policji*, Warszawa 2015.
- Dana A., *Prawo o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3.
- Hanausek T., *Działania operacyjne w zwalczaniu przestępczości*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Generała Franciszka Józwiaka-Witolda” 1976, nr 13.
- Hanausek T., *Kryminalistyka a praca operacyjna*, „Problemy Kryminalistyki” 1988.
- Kosmaty P., *Prawo operacyjne (wybrane zagadnienia)*, „Prokurator” 2010, nr 1-2 (41-42).
- Kosmaty P., *Przesyłka niejawnie nadzorowana*, „Prokurator” 2000, nr 3.
- Kudła J., *Wykorzystanie wyników czynności operacyjno-rozpoznawczych określonych w art. 19, 19a, 19b ustawy o Policji w postępowaniu karnym*, [w:] *Czynności dochodzeniowo-sledcze i działania operacyjne Policji a rola sądu w postępowaniu przygotowawczym*, S. Lelental, J. Kudrelek, I. Nowicka (red.), Szczytno 2008.
- Kurzępa B., *Podstęp w toku czynności karnoprosesowych i operacyjnych*, Toruń 2003.
- Lach A., *Dowody elektroniczne w procesie karnym*, Toruń 2004.
- Lenczowska-Soboń K., *Tajemnica obrończa a prowadzenie kontroli operacyjnej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2018, nr 4.
- Lityński M., *Czynności operacyjne MO w procesie karnym (z problematyki dochodzenia)*, „Państwo i Prawo” 1961, nr 6.
- Lizak R., *Problemy stosowania tzw. ofensywnych metod pracy operacyjnej (kontroli operacyjnej, zakupu kontrolowanego i przesyłki niejawnie nadzorowanej) w sprawach o czyn z art. 299 kk*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2013, nr 3.
- Łabuz P., Kudła J., Safjański T., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze polskich służb ochrony prawa w prawie krajowym i międzynarodowym*, Warszawa 2022.
- Maziej G., *Sądy w tajnej pracy Policji*, „Gazeta Sądowa” 2000, nr 2.
- Pikulski S., *Działania operacyjne Policji*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996, nr 2.
- Potakowski D., *Nowe uprawnienia Policji w walce z przestępczością zorganizowaną*, „Przegląd Policyjny” 1996, nr 1-6.
- Raezer T.A., *Needed Weapons in the Army's War on Drugs. Electronic surveillance and Informants*, „Military Law Review” 1987, vol. 116.
- Schaff L., *O niektórych problemach dotyczących zakresu postępowania przygotowawczego*, „Nowe Prawo” 1957, nr 12.

Siewierski M., *Nowe rozwiązania kodyfikacyjne w części szczególnej kodeksu postępowania karnego*, „Państwo i Prawo” 1970, nr 1.

Szatkowski Z., *Czynności operacyjne w sprawach karnych*, „Problemy Praworządności” 1976, nr 11-12.

Taracha A., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze. Aspekty kryminalistyczne i prawnodowodowe*, Lublin 2006.

Taracha A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2004 r. (sygn. akt K 45/02)*, „Przegląd Sejmowy” 2004, nr 6.

Waltoś S., *Wizja procesu karnego XXI wieku*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 1.

Akty normatywne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.).

Konwencja Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi z 20 grudnia 1988 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 15, poz. 69).

Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 15 listopada 2000 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158, ze zm.).

Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 31 października 2003 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 84, poz. 563).

Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej z 29 maja 2000 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 135, poz. 950).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz. Urz. UE L 130).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.).

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów (Dz. U. Nr 38, poz. 172).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. Nr 30, poz. 179, ze zm.).

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. Nr 78, poz. 462, ze zm.).

Ustawa z dnia 21 lipca 1995 r. o zmianie ustaw: o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw. (Dz. U. Nr 104, poz. 515).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555).

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o Policji, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, ustawy – Prawo bankowe, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 100, poz. 1084).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353, ze zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676, ze zm.).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. Nr 104, poz. 709, ze zm.).

Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. poz. 1947, ze zm.).

Dekret z dnia 21 grudnia 1955 r. o organizacji i zakresie działania Milicji Obywatelskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 311).

Rozporządzenie z dnia 13 marca 2002 r. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Policję niejawnego nadzorowania wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa (Dz. U. poz. 1514).

Orzecznictwo

Wyrok TK z 13.02.2001 r., OTK ZU 2001, nr 2/A, poz. 30.

Wyrok TK z 12.12.2005 r., K 32/04, OTK ZU 2005, nr 11/A, poz. 132

Wyrok TK z 17.06.2008 r., K 8/04, OTK ZU 2008, nr 5/A, poz. 81.

Wyrok SN z 5.12.1957 r., II K Rn 888/57, OSNCK 1959, nr 2, poz. 24.

Evidential function of controlled delivery

ABSTRACT

In the article, the author presented some regulations by law which condition the execution of an offensive method of operational work, viz. a controlled delivery. He has referred to the recent amendments to the Code of Criminal Procedure which enable one to make use of this legal institution under the European Investigation Order. While elaborating on the essence of controlled delivery, he has underlined a series of advantages which result mainly from the evidential function assigned by the legislator thereto, due to which it becomes a very efficient tool for fighting against crime, and especially against organized crime. The author has shared an opinion that a sufficient legal basis for the use the materials collected during a special activity with controlled delivery in criminal proceeding is article 393 § 1 , sentence 1 of the Code of Criminal Procedure. Basing upon an analysis of controlled delivery, the author explicitly advocates the necessity of a close relationship between the results of operational work and criminal proceeding so as to reach the primary objective, namely, an efficient fight against crime.

Key words: controlled delivery, investigative operations, European Investigation Order, operational work